

پەروەردەى نەتەوہیى

سامال بەھارى

”

پروۆسەى راھىنانى سووژەى نەتەوہیى بو نەتەوہى ژېردەست و ولاتە داگىرکراوہ کەى، تەنیا رېگەى پەردەدان بە رەوت و رېبازى نەتەوہخووزیہ. دياره تا ئەو رېبازە گشت جمگەکانى کۆمەلگای کوردستان نەگریتەبەر، دژەھيژمونيى نەتەوہیى لە دژى داگىرکەردا ساز نايیت. ھەر بۆیە لەم وتارەدا تیشک دەخەمە سەر خەسارناسیى پەروەردە و شیکاریى سیستەمى پەروەردەى نەتەوہیى و بنەما و ئامرازەکانى.

“

پیشه‌کی

مروّف به بنه‌مای ژینیتیکیه‌وه له‌دایک ده‌بیت و له رهنگی پیسته‌وه هه‌تا توانای زهینی و فۆرمی له‌ش له‌گه‌ل خۆیدا ده‌هینیتیه جیهانی «بوون» وه. له‌گه‌ل له‌دایک بوونیدا دیتیه به‌ستینی کۆمه‌لایه‌تییه‌وه و هه‌تا مردن له‌گه‌ل ژینگه‌دا کارلنکیان پیکه‌وه ده‌بی. به واتایه‌ک مروّف هه‌تا مردن خه‌ریکی فیربوونه. به هۆی به‌هره‌ی زگماکی و جینگه‌وپیگه‌ی جیاواز له بنه‌ماله و کۆمه‌لگادا، که‌سایه‌تی تایه‌تی تاک دادمه‌رزیت. له سه‌رده‌می پيشمۆدپندا په‌روه‌ده به پنی نه‌ریست و بنه‌مای خیله‌کی به‌رپوه ده‌چوو، مندال له رچکه‌یه‌کی دیاریکراودا هیدی‌هیدی ئه‌رکه‌خیزانی و کۆمه‌لایه‌تییه‌کانی پنی ده‌سپێردرا. به‌لام سه‌رده‌می مۆدپن له ژینانی مروّفدا گۆرانکاری بنه‌مایی پیک هینا. ئه‌گه‌ر پيشتر ژینانی ئاسایی و په‌روه‌ده‌ی ئایینی، جله‌وی کۆمه‌لگای راده‌کیشا، له سه‌رده‌می مۆدپندا سیسته‌می په‌روه‌ده‌ی یه‌که‌سیاسیه‌کان، تاکیان په‌روه‌ده ده‌کرد و ده‌یکه‌ن. به‌هره‌ی ژینیتیکی و هه‌لسوکه‌وتی ناو‌خیزان و هاومالان و کۆمه‌لگا، له پیناو سیاسه‌تی حکومه‌تا ئاراسته‌یه‌کی تر ده‌گریت. واته ره‌ه‌ندی سیاسی ره‌ه‌نده زگماکی و خیزانی و کۆمه‌لایه‌تییه‌کان ده‌گریته خۆی. حکومه‌ت به‌مه ده‌لیت په‌روه‌ده‌ی نه‌ته‌وه‌یی. واته په‌روه‌ده کردنی تاک بو خزمه‌ت به سه‌قامگیری یه‌که‌سیاسی و په‌ره‌دان به ئیدیۆلۆژیی شه‌ریعه‌ت‌ده‌ر به حکومه‌ت. له یه‌که‌سیاسی تاک نه‌ته‌وه‌ییدا ئه‌م سیاسه‌ته‌ کیشه‌ساز نییه، بو ئه‌وه‌ی تاکه‌کانی نه‌ته‌وه سه‌ره‌رای ناباری و زۆرکاری حکومه‌ت، به به‌شێ له ناسنامه‌ی خۆیان هه‌ژماری ده‌که‌ن. به‌لام له ولاتی فره‌نه‌ته‌وه‌دا که ئیدیۆلۆژی و حکومه‌ت له ژیر رکینی یه‌که نه‌ته‌وه‌دایه، نه‌ته‌وه ژێرده‌سته‌کان له ماشینی ناسنامه‌سازی نه‌ته‌وه‌ی سه‌رده‌ستا

ده‌توینه‌وه و ده‌بن به سووژه‌ی ده‌سته‌دووی ناسنامه‌ی سه‌رده‌ست. نه‌ته‌وه‌ی سه‌رده‌ست له پيشه‌سازی کولتووری خۆیدا واتا و وینایه‌ک له نه‌ته‌وه‌ی ژێرده‌ست ئاراسته‌ده‌کات و تاکی نه‌ته‌وه‌ی ژێرده‌ستی پنی گۆش ده‌کات که هه‌رده‌م به پاشکۆیی ناسنامه‌ی سه‌رده‌ست بمینیتیه‌وه. زهین و ویستی تاکی نه‌ته‌وه‌ی ژێرده‌ست له چاوله‌به‌ر بوون، پاشکۆیی و خۆ به خوارزانی‌دا ده‌مینیتیه‌وه. ئه‌م به‌ره‌مه به‌رده‌وام هه‌ول ده‌دات خۆی به ناسنامه‌ی سه‌رده‌ست به‌سه‌لمینیت. داگیرکه‌ر کاتی وه‌ریده‌گریت که که‌سایه‌تی و ناسنامه‌ی ئه‌و له هزر و سیاسه‌ت خالی کرابیتیه‌وه. له به‌رانه‌ردا ئه‌گه‌ر به‌ره‌ی رزگاربخواری نه‌ته‌وه‌ی ژێرده‌ست بتوانی ناسنامه‌سازی داگیرکه‌ر له‌کار بخت و تاکی نه‌ته‌وه‌ی ژێرده‌ست به ئامانجی رزگاری گۆش بکات و له‌و پیناوه‌دا رابیه‌پنیت، سیسته‌می داگیرکه‌ر به بالاده‌ستی نامینیتیه‌وه.

سیسته‌می په‌روه‌ده و خۆپندنی بالا له ولاتانی داگیرکه‌ری کوردستاندا - که نه‌ته‌وه‌کانی تریان به ده‌ستپوه‌ردانی زله‌پزانه‌وه‌ی خستووه‌ته ژیر رکیفه‌وه - هه‌ولیان تاونده‌وه‌ی کولتووری ژێرده‌ستانه له کولتووری سه‌رده‌ستا. به‌وه‌ پیه‌ی دوا‌ی چهند نه‌سل سووژه‌ی دلخواری داگیرکه‌ر له نه‌ته‌وه‌ی ژێرده‌ستا ده‌بی به ئامرازی شه‌ریعه‌ت دان به داگیرکه‌ر. سیسته‌می په‌روه‌ده‌ی عه‌جه‌می زۆر زیه‌رکه‌نه‌تر له تورکیا و عه‌راق و سووریا جوولاه‌ته‌وه. داگیرکه‌رانی کوردستان له سرپنه‌وه‌ی ناسنامه و تیدا بردنی ئاسه‌وار و کتیب و نووسراوه و که‌له‌پووری کوردیدا لیک ده‌چن. به‌لام حکومه‌تی عه‌جه‌م سیاسه‌تی مه‌ترسیداری سووژه‌سازی، به فره‌هه‌ندی و فره‌جه‌مه‌سهری گرتووه‌ته پيش و هه‌تا زهینی چالاکانی سیاسی کوردیش رۆچوووه. خالی وه‌رچه‌رخان له ستراتیژی توندوتیژی روتته‌وه بو سووژه‌سازی نه‌رم له پاش راگیرانی خه‌باتی چه‌کداری شۆرشێ کوردستانه‌وه په‌یره‌و کرا

و له دەرولته ئىسلاحتادا به لووتكهى خۇى گه‌يشت. خه‌سارناسىي پەروردهى كوردستانى، ميكانيزمى حكومه‌تى عه‌جهم باشتر ئاشكرا ده‌كات. له دريژهى وتاره‌كه‌دا بنه‌ماكان و ميكانيزم و ئامرازه‌كانى پەروردهى نته‌وه‌يى له بارودۇخى ئىستاكه‌دا شرۇفه‌ ده‌كرىت.

پەروردهى خىله‌كى له هه‌مبهر سيستمى پەروردهى داگيركه‌ردا

رۇژه‌لاتى ناوه‌راست به‌گشتى و داگيركه‌رانى كوردستان به‌تايبه‌تى به‌وه‌رگرتنى سه‌رچه‌شنى پىكهاته‌ى مۇديرن، به‌روالته سيستمى نوپى ده‌سه‌لاتدارى و جمگه‌كانى، وه‌كوو سيستمى پەروردهى گشتگيريان، دامه‌زراند. به‌لام له راستيدا ئەقلىيه‌تى زال هه‌ر دژايه‌تتى خىله‌كىي پىشمۇديرن له دژى نته‌وه‌ ژيڤده‌سه‌سته‌كان بوو. كورد و نته‌وه ژيڤده‌سه‌سته‌كانى تر له‌و پىكهاته به‌رووكه‌ش مۇديرنانه بيبه‌رى بوون. به‌لام ميكانيزمى كار كردنى هه‌ر دوو تاقمى سه‌رده‌ست و ژيڤده‌ست خىله‌كى و سل كردن له مۇديرنه‌ بوو. نته‌وه سه‌رده‌سه‌سته‌كان له ئامراز وه‌رگرتن و ده‌ست راگه‌يشتن به‌ تىكنۆلۆژيدا ، به‌ هۇى ناسنامه‌ى نيوده‌وله‌تتيانه‌وه، هه‌رده‌م خۇيان نۆژهن ده‌كه‌نه‌وه. به‌لام نته‌وه‌ى ژيڤده‌سه‌ست به‌گشتى هه‌ولئى به‌رۇژبوونه‌وه نادات. كورد خاوه‌نى هيج سيستمىكى گشتگير نييه. ئەمه‌ خه‌سارى پىكهاته‌ييه، به‌لام له‌مه خه‌ساردارتر لاوازبوونى ئەقلىيه‌تى نته‌وه‌ييه. ئەگه‌ر ئەقلىيه‌تى نته‌وه‌يى به‌هيز بييت، ئەو ورده‌سيستمگه‌له كه له سه‌ر نته‌وه‌يى بوون دامه‌زاون يه‌ك ده‌گرنه‌وه.

هه‌ر لايه‌نيكى سياسىيان هزرىي كوردستانى شيوه‌پەرورده‌ى تايبه‌ت به‌ خۇى هه‌به. به‌لام تىكرا له‌م خه‌سارانه‌ى خواره‌وه‌دا هاوبه‌شن.

١ بزر بوون، لاواز بوون يان دژايه‌تتى روتى نته‌وه‌يى، كوردستانى بوونى هه‌ندئ لايه‌ن

ده‌خاته به‌ر پرسىاره‌وه. قه‌يرانى هزرى و مه‌عريفى لايه‌نه سياسىيه‌كان له‌م خاله‌دا ده‌رده‌كه‌وئ. راويژى به‌ناو ئوبۇزىسيونى كوردى هه‌يه كه له گه‌ل راويژى ئىسلاحته‌له‌بان جودا ناكريته‌وه. ده‌بى بيرسين ئاخو ئيوه به‌شى له به‌ره‌ى رزگاريوخازى نته‌وه‌ى كوردستان، يان ئوبۇزىسيونى ئيرانى؟ ئوبۇزىسيونى ئيرانى واته پىكهاته‌ى ئيرانى قه‌بووله، به‌لام له‌گه‌ل جورى حكومه‌تدარიيه‌كه‌ى كيشه‌ى هه‌يه(سه‌لته‌نه‌ت ته‌له‌به‌كان و ..). چهنده نازناو و دروشمى كوردستانى بوون به‌ به‌رژه‌وه‌ندي نته‌وه‌يه‌وه گري دراوه؟ له راستيدا بىرى نته‌وه‌يى نه‌بووه‌ته هه‌وينى رىكخستنى لايه‌نه سياسىيه‌كان. پەرورده‌ى هه‌له و به‌رته‌سك، رى له كرانه‌وه‌ى رىككه‌ى هزرى نته‌وه‌يى ده‌گريت، تا راده‌يه‌ك كه هه‌ندئ لايه‌ن راشكاوانه دژايه‌تتى روتى نته‌وه‌يى ده‌كه‌ن. چه‌ك و چۆل و پالوانه‌تى و ميديا، ئامرازى به‌ره‌وييش بردنى رىيازىكه كه بىرى لى كرابيته‌وه و شى كرابيته‌وه. زه‌ينى نته‌وه‌يى، بىر له كۆكرده‌وه و رىكخستنى ورده‌هيزه‌كانى ناو كۆمه‌لگا ده‌كاتوه بو سازكردنى دژه هيزمۆنى. به‌لام روتى بيوه‌له- يان دژ به -ئه‌قلىيه‌تى نته‌وه‌يى، هه‌موو ئيديۆلۆژيه‌كان و نه‌ريته هزرىيه‌كان ده‌بينيت جگه له‌وانه‌ى كه نته‌وه و به‌رژه‌وه‌ندي نته‌وه‌يى ده‌سه‌لمين. ئەم شيوه‌رواينه بو پهره‌دانى خۇى به‌شه جياوازه‌كانى كوردستان، له ئايين و ئايينزاوه هه‌تا خيل و شيوه‌زار و زاراوه و ناوچه ده‌كات هه‌ويترو كۆمه‌لگاي كوردستان زۆرتريك ده‌ترازينيت. سا نته‌وه‌يى نه‌بوون له قوولترين ئاستيدا زه‌ينيه، ئينجا ديته ئاستى كايه‌ى سياسى و چالاكيه‌كانى تره‌وه.

٢ ئەو لايه‌نگه‌له كه هه‌ست و سۆزى نته‌وه‌ييه‌يان هه‌به به‌لام له قه‌يرانى زه‌ينى ده‌رباز نه‌بوون، له بارى ده‌ست راگه‌يشتن به‌ زانست و ميتۆدى سه‌رده‌ميانه به‌گشتى و بوارى پەرورده به‌تايبه‌تى، لاوازن. پىكهاته‌ى

پەرورده يان درېژکراوهی میتودی سهردهسته. کهسانیک ماموستای پەروردهن که خویان هیشتا پەرورده نه کراون. ههندي بليمهت هه لکه وتوون که خویان خویانیان خستووته ریگهی پەرورده بوونهوه، نهک پەروردهی لایه نه سیاسیه کان ناگامه ندانه پەرورده یانیان کردییت. له م شویوزه دا به شه جیاوازه کانی پەرورده ته واوکهری یه کدی نیین، بگره دژاویشیان پینکوه هه یه. پلانی پەروردهی ناروون له پیکهاتهی سست و بی بنه مادا رهنگ ده داتهوه.

رهوتی نه تهوه یی له ئاستی کونستراکسیون و سراکتووردا، نه یوتانیوو به سستینیک بهدی بهینیت که سووژهی کوردستانی تیدا پەرورده ببیت. دوو خالی سهرهوه کوی قهیرانه پەرورده یی و ریکخواه ییه کانیان لی ده که ویتهوه. به لاواز بوون و لیل بوونی هزری نه تهوه یی، ستراتژی ناتهواو و هه له ره چاو ده کریت. ستراتژی هه له، چالاکی پەرورده یی هه له و خهسارداری لی ده که ویتهوه. ئاکامی هم دوخه، په له فاژهی ناو زه لکاویکه که تا زورتر هه ولی ده راز بوون بده یین، زورتر نوقمی ده یین. کاتیک پیوه ره کانی کوردستانی بوون نه بوونه ته بنه مای پەرورده ، بوشایی رهوتی نه تهوه یی به رینتر ده بیته وه. بوشایی؛ سهر کرده ی لایه نی سیاسی هه یه که خوی به پیشهنگی به ره ی رزگاریخوازی روژهلاتی کوردستان ده زانی.

سووژه سازی ئیرانی داگیر که ره له ده ولته ی ئیسلحات به م لاوه پهره ی ساند. بهروالته که شی نازاد بو خهباتی مه ده نی کرایه وه و له زانکو کاند ریکخواه ی کوردی سهره رای هه لدا و گوفا ر چاپ کرا. سهره رای نه وه ی هم چالاکیانه دواهاتی نه خوازراوی بو داگیر که ره هه بوو، مونتازی سووژه ی داگیر که ریشی له کوردستاندا وه گه ر خست. له ناوچه ی موکریاندا (دیاره موکریان وه کوو پیگهی نه تهوه خوازی کوردستانی له کو ماری

کوردستاندا دهوری گئیرا. هه ر بویه حکوموه تی په هله وه ی و جمه وری ئیسلامی ئیران به دوا ی یه کدا، بو موکریان یه ک پیلانیان بووه و هه یه) چه ند که س بوون به تریبوونی ئیسلحته له یی. نه گه ر پرسیا ر هاته می شکته وه بزانه له ۱۲ سالی رابردوودا له موکریاندا کئ تریبونی چاکسازی سیاسی و ئایینی له چوارچیه ی جمه وری ئیسلامیدا بووه و راویژیان له گه ل رهوت یه ک ده گریته وه؟ سه ره له دانی سووژه ی پاشکوی سووژه ی داگیر که ره له قهیرانی پهرورده وه دیت. قهیرانی مه عریفی و سیسته می نه یانه هیشتوو زبیرخانی پهرورده ساز بکریت. سووژه ی ئامازه پی دراو راویژی بووه به هه نپانه بوینه یه ک که جودا له وه ی زوربه ی زاروا ه کانی - بزانی یان نه زانی - شه رعیه ت به داگیر که ره ده دن، میژووی هاوچه رخ هه له ده داته وه و ههندي رووداو ده کاته هه وینی خنواندن.

له هه مه ر سووژه سازی سهرده ستدا کورد، نه به مه عریفه، نه به میتود سووژه ی کوردستانی پهرورده نه کردوو. له نه بوونی نه و دوو خاله دا، هه ر چالاکیه ک له ئاکامدا ده چیه خزمه ت داگیر که ره وه. لایه نی به ناو کوردی تر هه یه که وه همی بونیادنا نه وه ی که سایه تی مرؤف، کردوو به ماشینیکی دژه مرؤف. کام ریازی مرؤفانه، به زور مرؤف ده خاته قالیکه وه که جگه له بنه مایه کی ستالینستی، هیچ بنه مای زانستی و نه ته وه یی نییه. ته نانه ت خوی به هیزی رزگاریخوازی گشت نه ته وه کان ده زانی، به لام ته نیا هه لو یستی کرده کیی نه و لایه نه دژایه تی له گه ل رهوتی نه ته وه خوازی کوردستاندا بووه. پیشت ر ئامازم به خو به که م زانیی تاکی کورد له هه مه ر داگیر که ردا کرد. هم لایه نه سیاسیه میناکی بوشایی ناسنامه ی سهره خو و یه کانگیره. به تاکتیک له سر وود و هیما و که سایه تیه کوردیه کان که لکاژو ده کات، به لام ئامانجی وی، دیموکراتیزه کردنی ولاتانی داگیر که ره

و دابەش کردنی پیکهاته کانی کوردستانه. خەسار له‌وه‌دایه که میتۆدی په‌روه‌ده کردنی ئەم لایه‌نه بۆ کچان و کورانی به‌هه‌لوێست، به‌لام په‌روه‌ده نه‌کراوی کورد، قورمیش کردنه. قورمیش کردن به هه‌ندێ ده‌قی ئالۆز و بێ بنهما که تییاندا ته‌نیا نه‌ته‌وه‌ی کورد و کوردستان له‌به‌ر چاوه‌گیراوه. دیسانه‌وه سل کردنی درێژخایه‌نی کورد له ر‌امان له کیشه‌که‌ی خۆی دیت‌ه‌وه سه‌ر په‌روه‌ده نه‌کراوی تاک و پلان و به‌رنامه‌ی هه‌له‌ی لایه‌نه سیاسیه‌کانی کوردستان.

سه‌ره‌رای دوو خالی بنه‌مایی خه‌ساره‌کانی راهینان و په‌روه‌ده‌ی لایه‌نه کوردیه‌کان، چ لایه‌نه سیاسیه‌ فه‌رمیه‌کان و چ لایه‌نه مه‌ده‌نیه‌کان، روونتر ده‌ستیشان ده‌که‌ین که به‌ سێ ده‌سته‌ی ناوه‌رۆک و فۆرم و میکانیزم دابەش ده‌بن.

ناوه‌رۆک

ئهم ده‌سته‌یه په‌یوه‌ندی ر‌استه‌وخۆی به‌ قه‌یرانی زه‌ینیه‌وه هه‌یه:

یه‌که‌م: بزبوونی پارادایمی نه‌ته‌وه‌یی له‌ ده‌ق و ئاراسته‌ی فیرکاریدا. ر‌یبازی سیاسیه‌ نه‌ته‌وه‌یی، ئاگامه‌ند خۆی له‌ خێله‌کی بوون ده‌بووێ و ئه‌ندامانی‌شی له‌وه‌ قه‌لبیه‌ته‌ ده‌رباز ده‌کات. ده‌بێ دان به‌وه‌شدا بنیین که ر‌ه‌وتی نه‌ته‌وه‌یی، نه‌یتوانیه‌ خۆی له‌ خه‌ساره‌کانی خێله‌کی بوون ده‌رباز بکات. ئه‌مه‌یش له‌ لێل بوونی پارادایمی نه‌ته‌وه‌یییه‌وه دیت. هه‌ست و سوۆزی کاته‌کی و که‌فوکۆل، بۆشایی هزری نه‌ته‌وه‌یی پر کردووه‌ته‌وه.

دووهم: به‌ره‌م نه‌هینانی ده‌قی زانستی له‌ پیناو روون کردنه‌وه و چاره‌سه‌رکردنی پرس و خه‌ساره‌کاندا. لێره‌دا دوو زاراوه‌ تیکه‌ل ده‌بن. بر‌وانامه‌(مه‌ده‌ره‌ک) دار و خوێنده‌وار. کورد ماسته‌ر و دوکتورای زۆره، به‌لام خوێنده‌واری که‌مه. خوێنده‌وار که‌سه‌یکه‌ بێردۆزه ده‌زانیت و ده‌یخاته‌ خزمه‌ت چاره‌سه‌ر کردنی پرس

نه‌ته‌وه‌که‌یه‌وه. واته‌ زانست بۆ پرسێ کۆمه‌لگای خۆی به‌ره‌م دینیت.

سێیه‌م: ده‌ست ر‌انه‌گه‌یشتن به‌ میتۆد و ئەزموونی ر‌ه‌وته‌ ر‌زگاربخاوزه‌کانی تری جیهان.

فۆرم

خه‌ساره‌کانی پیکهاته‌یه‌یی ده‌گرێته‌وه. کورد، ر‌ه‌وت و ر‌یباز بۆ شوین که‌وتنی تاکه‌که‌س داده‌به‌زینیت. کیشه‌کان له‌ جیاتی ئه‌وه‌ی سیسته‌می چاره‌سه‌ر بکړین، به‌ نه‌ریتی خێله‌کی و ر‌یشسپیه‌تی و کاریزما، کورتخایه‌ن چاره‌سه‌ر ده‌بن. به‌لام قوولتر و به‌رینتر سه‌ره‌له‌ده‌نه‌وه.

یه‌که‌م: بزبوونی روانگه‌ی سیسته‌می له‌ دامه‌زراندن و جمگه‌به‌ندی کردنی ژێرسیسته‌مه‌کاندا. هه‌ست و سوۆز و کاریزما و تاکه‌که‌س، ئاراسته‌ی چالاکیی لایه‌نه کوردیه‌کان دیاری ده‌که‌ن.

دووهم: جمگه‌کان به‌ پێی دژکرده‌وه دامه‌زراون، نه‌ک به‌ پێی دارشتمنی کرده‌وه. به‌ وته‌یه‌کی دی، هه‌لومه‌رج پێکی هیناون، نه‌ک دارشتمنی پلان بۆ گه‌یشتن به‌ ئامانجی ناوه‌ندخایه‌ن و درێژخایه‌ن.

سێیه‌م: په‌یوه‌ندی نیوان جمگه‌کان ناروونه. ئەمه‌ ده‌بێته‌ هۆی په‌رته‌وازه‌یی و بێ‌سه‌ر‌به‌ری کۆی پیکهاته‌ی په‌روه‌ده و له‌ ئاکامدا پیکهاته‌ی لایه‌نی سیاسیه‌، به‌گشتی.

میکانیزم

خه‌ساره‌کانی ئهم به‌شه‌ خه‌ساره‌کانی دوو به‌شی پێشوو پیکه‌وه‌ گری ده‌دات و ده‌یانکات به‌ سیسته‌می خه‌ساره‌کان که‌ به‌رده‌وام به‌ره‌مه‌یان دیننه‌وه. ئه‌وه‌ی که‌ شوێشه کوردیه‌کان تیکه‌ده‌شکان، بۆ ناشاره‌زایی له‌ میکانیزمدا ده‌گه‌رێته‌وه. میکانیزم نه‌بیت، که‌س نازانی له‌ پیناو ئامانجی سه‌ره‌کید، چ کارێک، به‌ کێ، که‌ی، له‌ کویدا و چۆن جی‌به‌جی ده‌کړیت.

یه‌که‌م: ستراتیژیی پەروەردە دیاری نەکراوە. ئەم خالە لە نەناسینی دینامیسی ناوڤۆییی کۆمەڵگای کوردستان و پلانی داگیرکەرانهوه سەرچاوه دەگرێت.

دووهم: بەهره و توانای تاکه‌که‌سه‌کان دیاری ناکرێت و بۆ به‌شی په‌یوه‌ندیدار رێنۆینی ناکرین.

سێهه‌م: پرۆسه‌ی پەروەردە لە هەر بەشدا ناروونه.

چوارهم: رەخنە لە خۆ و سیستم بە ئامانجی پێگه‌به‌ستن و گه‌شه‌کردن. لە هه‌ندی لایه‌ندا رەخنە لە خۆ گرتن بۆ وروژاندنی هه‌ست بە توان کردن له ئەندامه‌کاندا به‌ بۆ ئەوه‌ی له رێزازی دیاریکراو و نه‌گۆڕ لانه‌دن. به‌لام رەخنە‌ی راسته‌قینه و به‌که‌لک چاوه‌دێری کۆی لایه‌نی سیاسیه.

له‌ درێژدا به‌رابه‌ری ئەم خه‌سارانه ده‌خړینه به‌ر باس

دوو خالی بنه‌مایی خه‌ساره‌کان، هه‌تا چاره‌سه‌ر نه‌کرین دامه‌زراندن و گه‌شه‌ی رەوتی نه‌ته‌وه‌یی مسۆگه‌ر ناییت. هەر بۆیه ئه‌رکی سه‌ر شانی ده‌سته‌بژێرانی کوردستانه ئه‌وه‌نده له‌و خه‌ساره‌ بکۆلنه‌وه تا چاره‌سه‌ری ده‌که‌ن. جیی ئاماژه‌یه‌ که‌ پێوه‌ره‌کانی نه‌ته‌وه‌یی بوون، روون و ئاشکران و بۆ ده‌ستنیشان کردنیان پێویستیان به‌ ماسته‌ر و دوکتورا نییه (زه‌رووره‌تی ده‌سته‌به‌رکردنی ده‌سه‌لاتی سیاسی_ ئابووری- کولتووری کوردستان). به‌لام بۆ شیکاریی خه‌ساره‌کان و دامه‌زراندنه‌وه و بووژانه‌وه و نوۆه‌نکردنه‌وه، زانستی سه‌رده‌میانه پێویسته که‌ ئه‌رکه‌که‌ی ده‌خاته سه‌ر شانی ده‌سته‌بژێران. پارادایمی نه‌ته‌وه‌یی تا ئاس‌تیک روون ببێته‌وه که‌ ببیت به‌ هه‌لسۆکه‌وتی رۆژانه‌ی ئەندامانی کۆمه‌لگا و کرده‌وه‌ی دژنه‌ته‌وه‌یی ببیت به‌ کاریکی قه‌یزه‌ون. بۆ میناک به‌شدار‌ی له‌ هەر جو‌ره هه‌لبژاردنی سیستمی سیاسی داگیرک‌ه‌ردا،

به‌ کرده‌وه‌یه‌کی دژنه‌ته‌وه‌یی هه‌ژمار بک‌ریت. ناوه‌رۆک و فۆرم له‌ ده‌ستنیشان کردنی میکانیزمه‌کاندا واتایه‌کی تر له‌ خۆ ده‌گرن. زانستی سه‌رده‌میانه نایته‌ پاساوی هه‌له‌ یان ده‌رب‌رینی هه‌ست و سۆزی پاله‌وانه‌تی، به‌لک‌وو زه‌ینی تاک‌ی کورد، چ ئەندامی لایه‌نه سیاسییه‌کان ببن، چ نه‌بن، به‌ پرس‌ی کوردستان ئاشنا ده‌کات. وه‌ها تاک‌یک شه‌رعیه‌تی لایه‌ن یان چالاکیی تایبه‌ت به‌ نه‌ته‌وه‌یی بوونیه‌وه پێوانه‌ ده‌کات و زه‌ینی بۆ فێربوونی زانست و وه‌گرتنی ئەزموونی رزگاربخوازان‌ی جیهان کراوه‌یه. هه‌لبه‌ت ده‌قاوده‌ق نایانبات به‌رپۆه، به‌لک‌وو به‌ پنی واق‌عی کوردستان ده‌یانگۆریت. له‌ به‌شی فۆرمدا به‌ دیاریکردنی جمگه‌کانی پیکهاته‌ی خه‌بات، جمگه‌کانی پیکهاته‌ی پەروەردە دەردەکه‌ون و هەر که‌س له‌ شوینی شیاو و پێویستی خۆیدا جیگیر ده‌کریت. به‌لگه‌نه‌ویسته که‌ به‌هیزکردنی پیکهاته‌ی پەروەردە، به‌هیزبوونی پیکهاته‌ی رەوتی نه‌ته‌وه‌یی لێ ده‌که‌وێته‌وه. لایه‌نی سیاسی که‌ شه‌رعیه‌تی له‌ نه‌ته‌وه‌وه‌ وه‌رده‌گریت، له‌ ئاکامدا ده‌بیت به‌ به‌شیک له‌ به‌ره‌ی نه‌ته‌وه‌یی یان به‌ستینی کرده‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی. میکانیزم گیانی سیستمه‌مه. ئەگه‌ر ناروون بیت، سیستم به‌گشتی بی‌سه‌روبه‌ر ده‌بیت. هەر بۆیه پێویسته به‌رپرسیانی پەروەردە‌ی لایه‌نه کوردستانییه‌کان به‌چ‌ری ئاو‌ر له‌م به‌شه‌ بده‌نه‌وه.

ئه‌گه‌ر خه‌ساره‌کان چاره‌سه‌ر بک‌رین تاک‌یکی نه‌ته‌وه‌یی پەروەردە ده‌کریت که‌؛ خاوه‌ن که‌سایه‌تی خۆبه‌تی و رێ به‌ هیچ لایه‌نیک نادات بیه‌ه‌وی که‌سایه‌تی بۆ داب‌رێژته‌وه، ئەم که‌سه‌ پاش پرۆسه‌ی پەروەردە له‌ خۆپه‌روه‌رده‌کردندا، رەخنه‌گره و بۆ رەخنه‌کانی به‌لگه‌ و ده‌رهاوێشته‌ی هه‌یه. پێشمه‌رگه/ بیره‌مندی نه‌ته‌وه‌یی، چاوله‌ده‌م و پاشکۆی بیروباوه‌ر و به‌رنامه‌ی سیاسی رووونه و سیستم و رەوت ده‌بینیت. دواهاتی ئەم دۆخه‌ پەرسه‌ندنی رەوتی نه‌ته‌وه‌یییه.